

Harflerin Mahreçleri

S. Mahreç (çıkış yeri) nedir?

C. Bir harfi seslendirirken harfin sesinin çıktığı yerdir. Mahreçler vasıtasıyla harfler birbirinden ayırt edilir.

S. Harfin mahreci nasıl bilinir?

C. Harfin önüne vasıl hemzesi getirip sakin (cezimli) veya şeddeli okuyunca sesin kesildiği yer, o harfin mahrecidir.

S. Harflerin mahreçleri kaç tanedir?

C. Mahreçler 17tanedir.

S. Bu 17 mahreç kaç yerden (organdan) çıkar?

C. Beş yerden çıkar:

- 1- Cevf (Ağız boşluğu): Burada bir mahreç vardır.
- 2- Halk(Boğaz): Üç mahreci vardır.
- 3- Lisan (Dil):On mahreci vardır.
- 4- Şefeh (Dudaklar) :İki mahreci vardır.
- 5- Hayşum(Geniz): Bir mahreci vardır.

S. Cevf ne demektir ve mahreci hangisidir?

C. Cevf; ağız ve boğazın oluşturduğu boşluktur ve tek mahreci vardır.

1. Mahreç: Buradan üç med harfi çıkar. Öncesi üstün olan elif, öncesi ötre olan vav ve öncesi esre olan ya harfleri. (بَا، بُو، بِي)
- Ağız boşluğu takdiri (varsayılan) bir mahreçtir.

S. Halk ne demektir ve mahreçleri nelerdir?

C. Boğaz demektir ve burada ki üç mahreçten altı harf çıkar.

1. Mahreç: (Aksa'l-halk) Boğazın en alt yani göğse bitişik olan kısmıdır. Buradan hemze ve he harfleri çıkar. (أ-هـ)
2. Mahreç: (Vasatu'l-halk) Boğazın orta kısmıdır ve buradan ayn ve ha harfleri çıkar. (ع-ح)
3. Mahreç: (Edne'l-halk) Boğazın ağza bitişik kısmına denilir. Buradan ğayn ve hı harfleri çıkar. (غ-خ)

S. Lisan ne demektir ve mahreçleri nelerdir?

C. Lisan ile dil kastedilir. Burada ki on mahreçten on sekiz harfin telaffuzu yapılır. Harfler söylenirken dilin ucu, ortası, iki yanı ve kökü kullanılır.

4. Mahreç: Dil ucu ile ön üst dişlerin arasındır ve buradan üç harf çıkar. (ت، ذ، ظ)
5. Mahreç: Dil ucu ve ön dişlerin arasındır. (ص، ز، س)
6. Mahreç: Dil ucu ve ön üst dişlerin kökü arasındır. (ت، د، ط)
7. Mahreç: Dil ucu ve üstü ile ön üst diş etleri arasındır. (ر)
8. Mahreç: Dilin ön kısmı ile aynı doğrultuda ki ön üst diş etleri arasındır. (ن)
9. Mahreç: Dilin iki yanı ile aynı doğrultuda ki diş etleri arasındır. (ل)
10. Mahreç: Dilin bir kenarı ile aynı doğrultuda ki ağız dişlerin arasındır. (ض)
11. Mahreç: Dilin ortası ile üst damak arasındır. (ج، ش، ي)
12. Mahreç: Dil kökü ile aynı doğrultuda ki üst damak arasındır. (ك)
13. Mahreç: Dil kökü ile üst damak arasında (ك) mahrecinin biraz daha boğaza yakın kısmıdır. (ق)

S. Şefeh ne demektir ve kaç mahreci vardır?

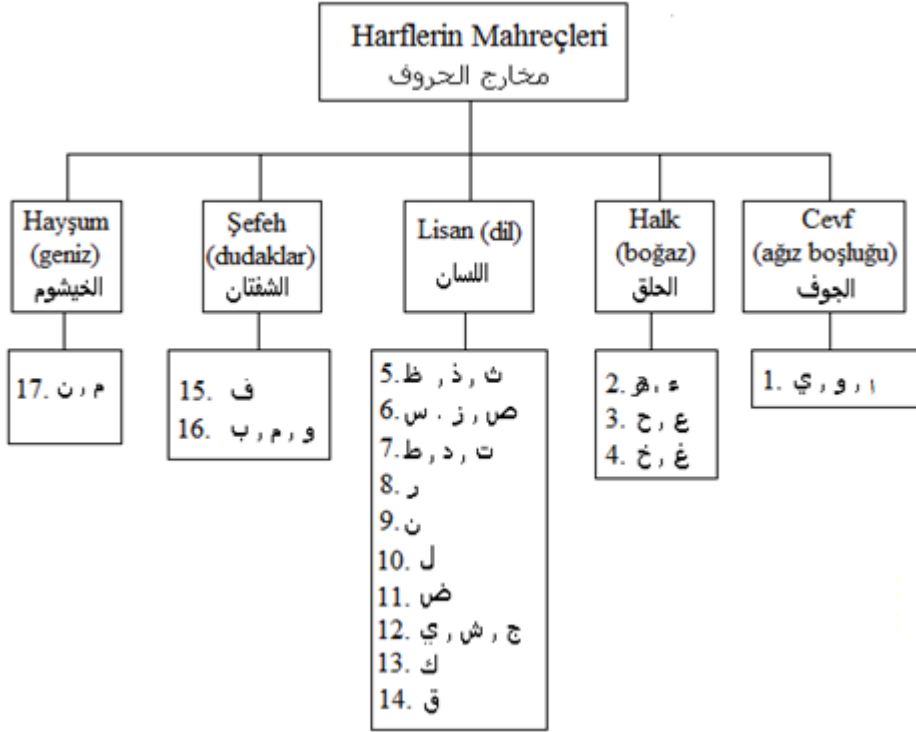
C. Dudaklar demektir ve burada ki iki mahreçten dört harf çıkar.

14. Mahreç: Alt dudağın iç kısmıyla ön üst dişlerin arasındır. (ف)
15. Mahreç: İki dudak birleştirilerek (ب، م) harfleri, biraz öne yuvarlak yapılarak (و) harfi söylenir.

S. Hayşum ne demektir ve kaç mahreci vardır?

C. Geniz yani burnun iç kısmındaki boşluğa denilir. Tek mahreci vardır.

16. Mahreç: Ğunnenin çıkış yeridir. Yani (ن، م) harflerinin şedde, idğam, ihfa ve sakın nun harfinin iklab yapılmı halinde bu mahreç kullanılır.

Harflerin Sıfatları

S. Harfin sıfatı nedir?

C. Harfin mahreçte oluşurken uğradığı geçici halidir.

S. Harflerin sıfatları kaç tanedir?

C. Harflerin 17 sıfatı vardır.

S. Bu sıfatlar kaç çeşide ayrılır?

C. Karşıtı (zıttı) bulunan ve bulunmayan olmak üzere iki kısma ayrılırlar. Karşıtı bulunanlar beş, bulunmayanlar yedi tanedir.

Karşıt sıfatı bulunan harflerden her biri beş sıfat alır. Diğer harfler ise bazen bir, bazen iki sıfat alırlar. Hatta hiç sıfatı dahi olmayabilir. Bir harfte en çok yedi sıfat olabilir.

S. Karşıtı olan sıfatlar nelerdir?

C. Karşıtı olan sıfatlar beş tanedir.

1. Hems sıfatı. Karşıtı cehrdir.

Hems: sözlükte gizlilik anlamına gelir. Terim olarak, harf telaffuz edilirken mahrecine fazla dayanmadığı için nefesin çıkmaya devam etmesidir. Bu harfler on tanedir: (فحثة شخص سكت)

Cehr: Sözlükte açıklamak, duyurmak anlamına gelir. Terim olarak, harf telaffuz edilirken mahrecine güçlü bir şekilde vurgu yapıldığı için nefesin hapsedilip akmamasıdır. Harfleri, hems sıfatı taşıyanların dışında ki harflerdir. (عَظْمٌ وَزُنُّ قَارِيٌّ غَضٌّ ذِي طَلَبٍ جَدًّا)

2. Şiddet sıfatı. Karşıtı rihvettir.

Şiddet: Sözlükte kuvvet anlamına gelir. Terim olarak, harfin telaffuzu esnasında mahrecine tam dayandığı için ses akışının durmasıdır. Bu sıfatı taşıyan harfler sekiz tanedir. (أجلك تطبق)

Bir de şiddet ve rihvet sıfatlarının arasında kalıp herhangi birisiyle vasıflanamayan beş harf vardır. Bu harflerde (لن عمر) terkiyle bir araya getirilmiştir.

Rihvet: Sözlükte yumuşak ve kolaylık demektir. Terim anlamı ise telaffuz esnasında harf mahrece tam dayanmadığı için ses akışının devam etmesidir. Şiddet sıfatında sayılan harflerin dışında kalanlar bu özelliği taşırlar.

3. İstila sıfatı. Karşıtı istifaldır.

İstila: Sözlük manası yükseklik demektir. Terim olarak, harf telaffuz edilirken dilin üst damağa doğru yükselmesidir. Bu sıfatın bulunduğu harfler yedi tanedir. (**خص ضِعْطِ قَطُّ**)

İstifal: alçalmak demektir. Yani harf telaffuz edilirken dilin yukarıya kalkmayıp ağız boşluğunda alt damakta kalmasıdır. İstifal sıfatına sahip harfler yirmi iki tanedir. (**تُبَّتْ عِزُّ مَنْ يُجُودُ حَرْفُهُ سَلَّ إِذْ شَكَا**)

4. Itbak sıfatı. Karşıtı infitahtır.

İtbak: Kelime manası bitişmek demektir. Terim olarak, dört harf telaffuz edilirken dilin üst damağa yapışmasıdır.

Bu harfler (**ص، ض، ط، ظ**)

İnfitah: Harflerin telaffuzu esnasında dil ile damak arasının açılıp nefesin akmasıdır. İtbak sıfatı bulunan dört harfin dışında ki tüm harfler bu özelliği taşır.

5. Izlak sıfatı. Karşıtı ısmattır.

Izlak: : Sözlükte lisanın hızlı ve akıcı olmasına denilir. Terim olarak, harflerin dil ucu ve dudaktan kolay çıkmasıdır. Bu sıfatı taşıyan harfler altı tanedir. Şu sözde toplanmıştır: (**فر من لب**)

Ismat: : Susmaktan gelir. Harf okunurken lisanın tutulması demektir. Izlak harflerinin dışında kalan harflerin tamamı bu sıfatı taşırlar. Dört veya beş harfli kelimelerin tamamı ısmat sıfatına sahip harflerden oluşmayıp içerisinde bir veya daha fazla ızlak sıfatına sahip harf olduğu için musmate diye de isimlendirilmiştir. Örnek. (**جعفر**)، (**سفرجل**)

S. Karşıtı olmayan sıfatlar nelerdir?

C. Karşıtı olmayan sıfatlar yedi tanedir.

1. Safır sıfatı: Sesin, ön dişler ile dil ucu arasında kalmasıdır. Bu harfler üç tanedir ve kuş sesine benzerler. (**ص، ز، س**)

2. Kalkale sıfatı: Harf telaffuz edilirken mahrecin sıkıştırılıp fazladan ses çıkarılmasıdır. Harfleri beş tane dir. (قطب جد)

Kalkale harfi kelime sonunda sakin olarak bulunursa kalkale-i kübra, kelime ortasında bulunursa kalkale-i suğra diye isimlendirilir.

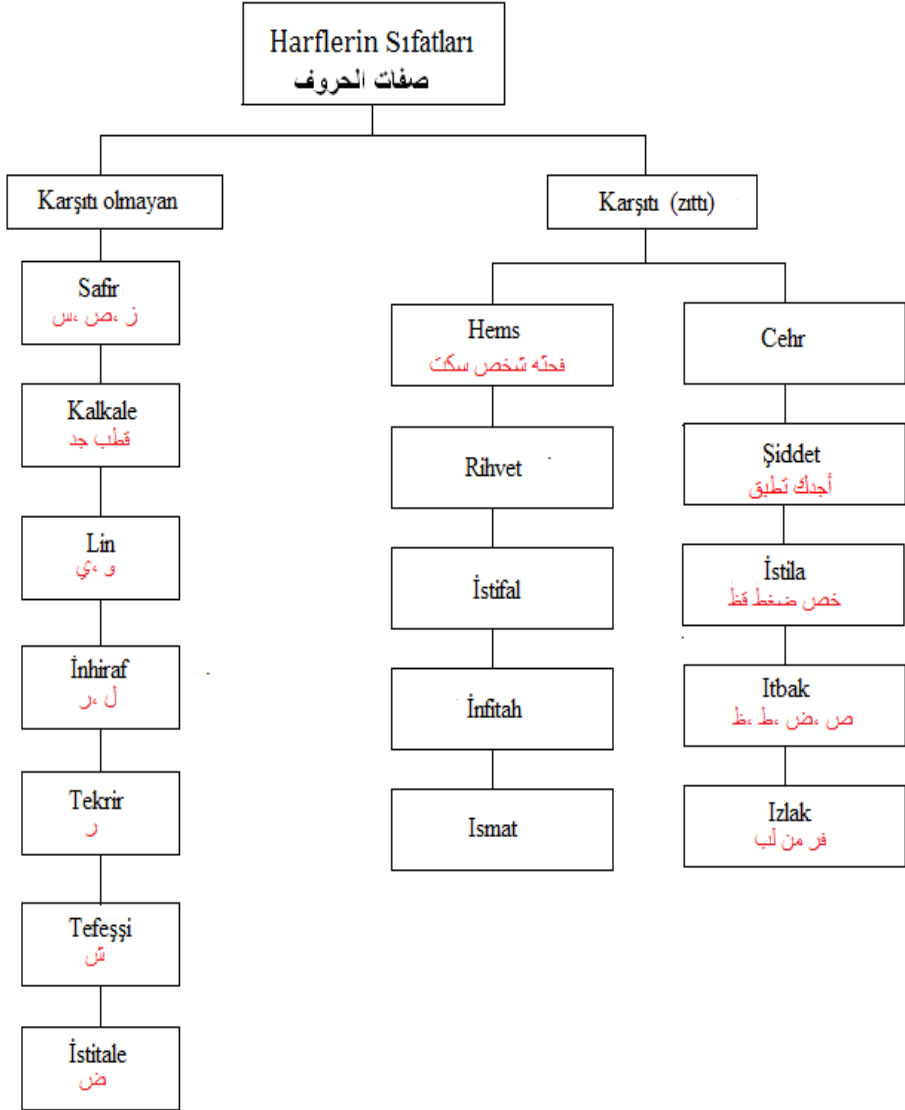
3. Lin sıfatı: Harflerin dile herhangi bir zorluk olmadan, kolayca telaffuz edilmesine denilir. Harfleri, kendinden önceki harf üstünlü olan sakin (و، ي) harfleridir. Örnek: (خَوْفِي) (الْبَيْت)

4. İnhiraf: Telaffuzdan sonra harfin dil kenarına doğru kaymasıdır. Bu sıfat (ل) ve (ر) harflerinde bulunur.

5. Tekrir: Harf telaffuz edilirken dil ucunun oynatılmasıdır. (الراء)

6. Tefeşşi: Telaffuz esnasında nefesin ağız içerisinde yayılmasıdır. Bu sıfat (ش) harfinde bulunur.

7. İstitalle: (ض) harfi telaffuz edilirken sesin dil kenarlarından dil köküne kadar uzamasıdır. Sakin (ض) harfinde ses akışı yaklaşık bir asli med kadar devam eder.

Med Yapmanın Hükümleri

S. Med nedir?

C. Med harflerinden herhangi biriyle sesi uzatmaktır.

S. Med harfleri nelerdir?

C. Med harfleri şunlardır : (ا، و، ي)

- a. ا : Kendinden önceki harf üstün harekesi taşıyan elif.
 - b. و : Kendinden önceki harf ötreli olan vav harfi.
 - c. ي : Kendinden önceki harf esreli olan ya harfi.
- Bu üç harfi (نُوحِيهَا) kelimesinde görebiliriz.

S. Kaç çeşit med vardır?

C. Asli ve fer'i med olmak üzere iki çeşittir.

S. Asli med nedir? Ne kadar uzatılır?

C. Asli medde tabii med de denilir. Yani med (uzatma) özelliği bizzat harfın kendisinden dolaydır. Ardından gelen herhangi bir sebebe dayanmaz.

Uzatma miktarı bir elif yani iki hareke kadardır.

S. Hareke'nin miktarı ne kadardır?

C. Hareke'nin süresi, acele etmeksizin ve yavaş davranmadan, bir insan parmağını açacak veya açık parmağını kapatacak kadar bir süredir.

S. Asli medde niçin tabii med denilmiş?

C. Çünkü düzgün okuyan bir kimse, asli meddi belirtilen sürenin altında veya üstünde uzatmaz.

Aşağıda ki medler de tabii med cinsinden sayılır.

1. Medd-i İvaz,
2. Medd-i Bedel,
3. Medd-i Sıla-i Suğra,
4. Medd-i Temkin,
5. Medd-i Harf.

S. Medd-i ivaz ne demektir?

C. Medd-i İvaz: İki üstünlü tenvin üzerinde vakf yaparken tenvin yerine elif üzerine yani med yaparak vakfetmektir **عَلِيمًا حَكِيمًا** ————— **عَلِيمَا حَكِيمَا**

S. Medd-i bedel ne demektir?

C. Medd-i Bedel: Kelime de iki hemze olunca, ikinci hemzeden bedel birincinin harekesi cinsinden med yapmaktır.

ایمان ، ادم ، ایمان (ءآدم ، ایمان) e dönüşmesi gibi .

S. Medd-i sıla-i suğra ne demektir?

C. Medd-i sıla: İki harekeli harf arasında ki (ه ، هـ) zamirinin (gaib müfred müzekker) sanki (و ، ي) harfleri varmış gibi med yapılmasıdır. Yapılacak meddin miktarı iki hareke (bir elif)dir. Örnek : (أَنَّهُ رُبِّعِبَادِهِ خَيْرٌ)

İki yerde bu kural bozulur ve birinde sakin harften sonra gelen zamir uzatılır; diğesinde ise harekeli harften sonra gelen zamir kısa (kasr) üzere okunur.

1. Kâfirlerin görecekları azabı abartmak amacıyla (فِيهِ مَهَانًا) med ile okunur.
2. (يَرْضَاهُ لَكُمْ) ayetinin aslı (يَرْضَاهُ لَكُمْ) olduğundan zamir kısaltma ile (kasr üzere) okunur.

S. Medd-i temkin ne demektir?

C. Meddi Temkin: Birincisi şeddeli, ikincisi sakin iki ya harfinin (ياء) med ile okunmasıdır. Örnek: (حَيْثُمْ)

S. Medd-i harf ne demektir?

C. Medd-i Harf (Tabii): Sure başlarında ki harfleri iki hareke (bir elif) kadar med yaparak okumaktır. Çünkü hece harfleri hepsi okunurken iki harf gibi (iki sesle, örnek: b – be) okunur. (حا، يا، طا، ها، را)

S. Fer'i med (sebeb-i med) nedir?

C. Med harfinden sonra hemze veya sukün gelince asli meddin üzerine ziyade olarak med yapılmasına denir.

S. Hemze sebebiyle yapılan med kaç kısımdır?

C. Harfi medden sonra hemze gelince iki çeşit med olur:

1. Medd-i muttasıl,
2. Medd-i munfasıl. Med olunan zamirden (medd-i sıla suğra) sonra hemze gelince (ki buna medd-i sıla kübra'da denilir) o da medd-i munfasıldan sayılır.

S. Medd-i muttasıl nedir ve ne kadar uzatılır?

C. Medd-i muttasıl, med harfi ile hemzenin aynı kelimedede bulunmasıdır. Medd-i muttasıl'ın en az iki elif yaklaşık beş hareke kadar uzatılması vaciptir. Fakat Asım kıraatine göre dört elif miktarı uzatılır.

Örnek: (جَاءَ ، سُوءٌ ، سِئَةٌ)

S. Medd-i munfasıl nedir ve ne kadar uzatılır?

C. Medd-i munfasıl, med harfi ile hemzenin ayrı ayrı kelimelerde bulunmasıdır. Buna medd-i fasl, medd-i zaid veya medd-i caiz de denilir. Medd-i munfasıl'ın bir elif miktarından (yani asli med üzere) beş elif miktarına kadar uzatılacağına dair rivayetler vardır. Fakat Asım kıraatine göre dört elif miktarı uzatılır. Örnek: (إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ)